

EITLER TAMÁS

Eötvös Loránd Tudományegyetem Angol Alkalmazott Nyelvészet (Eötvös Loránd University, Faculty of Humanities, Department of English Applied Linguistics, Budapest, Hungary)

PIDZSINIZÁCIÓ, KREOLIZÁCIÓ ÉS KOMPLEXITÁS AZ ANGOL NYELVTÖRTÉNET HÁROM KORSZAKÁBAN
PIDGINISATION, CREOLISATION AND COMPLEXITY IN THE HISTORY OF ENGLISH

Az angol nyelv története során három olyan jellegzetes korszakot találunk, amikor más nyelvekkel és jelentősen eltérő szociokulturális háttérű beszélőkkel való intenzívebb érintkezés folytán komolyabb mértékű egyszerűsödések, átstrukturálódások és grammatikalizációs kényszerek jelentkeztek a nyelv különféle változataiban. Előadásomban azt vizsgálom, hogy milyen használati és tipológiai hasonlóságok és különbségek jellemzik a három korszak folyamatait.

Az előadásban tárgyalt három korszak a következő: (1) kései óangol korszak (800-1100), melynek során a skandináv nyelvi kontaktus pidzsinizációnak megfelelő erősségű morfológiai eróziót, interferencia jelenséget és adsztrátum-típusú nyelvkontaktusokra jellemző nyelvi szerkezetek átvételét eredményezte; (2) a gyarmatosítás kora, mely során angol alapú pidzsin, majd kreol, végül posztkreol kontinuumváltozatok jöttek létre (1600-); (3) a jelenkor, amikor a lingua francaként használt angol a hagyományos „anyanyelvi” angolok ellenében tör előre egyre szélesedő, ám egyre kevésbé kiszámítható nyelvi eredményű használati kontextusaiban.

A három korszakban megfigyelt univerzális tendenciák közül kiemelkedik – a hipervariabilitással való megküzdésként – (1) a könnyebb feldolgozhatóság jegyében az ikonicitás és az analitikus szerkezetek, ám fokozódó mértékben a zéró összegű eredmény, a „kioltás” felé való elmozdulás, (2) a kontextustól függetlenített (dekontextualizált) használat (pl. genericitás növekedése, szemantikai kilúgozódás, szinonimikus lexikális sorozatok), (3) a triviális egyszerűsödéseken túlmenő alakminimalizáció, redukció és regularizáció.

Mindezen folyamatok mögött kimutathatók a komplex adaptív rendszereket jellemző skálafüggetlen eloszlású társas kapcsolathálóak dinamikájának változásai, valamint a szuperdiverzitás meghatározta beszédhelyzetekben, kontextusokban kikényszerített dinamikus és komplex társas viselkedési mechanizmusok.